

dobového diskurzu o folklorních tanečních aktivitách na poli periodik Taneční listy a Lidová tvořivost, jež může posloužit k zajímavému srovnání s „neoficiálními“ vzpomínkami narátorů – členů folklorního hnutí. Matěj Kratochvíl (EÚ AV ČR) hovořil o proměnách aspektů předávání lidové hudební tvořivosti v souvislosti s oživením zájmu o folklor v druhé polovině 20. století a s institucionalizací hudebního vzdělávání v rámci sítě základních uměleckých škol. Zdeněk Vejvoda (EÚ AV ČR) se pak zabýval produkcí Československého rozhlasu, která se – na rozdíl od starých nedostupných terénních nahrávek – stala estetickým vzorem pro folklorní soubory. Colin Quigley (Irish World Academy, University of Limerick) na základě vlastní zkušenosti s revivaly lidového tance v USA i Británii ve srovnání se situací v Rumunsku a Maďarsku 90. let poukázal na aspekty komparativního přístupu. S počtem dvaadvaceti účastníků lze konferenci řadit spíše k těm komornějším, což ale mělo své výhody: zaprvé program neprobíhal ve více paralelních sekcích,

zadruhé nechyběl prostor ani příznivá atmosféra k víceméně neformálním diskusím nejen o přestávkách, ale i v rámci dvou kulatých stolů a po zhlédnutí filmové prezentace představující různé strategie předvádění folkloru na jevišti.

Díky mezinárodní účasti konference pokryla situaci folklorního hnutí, respektive revivalu folkloru v zemích východního bloku ve srovnání zejména s anglosaskými zeměmi nebo Skandinávií. Sympozium se podařilo také vhodně načarovat, neboť kromě pozorování zkoušky Vycpálkoviců, jednoho z nejstarších a dodnes působících folklorních souborů, měli účastníci v její předvečer ojedinělou možnost navštívit „Folklorní mejdlo“, novodobou hudebně-taneční akci, jež je jistě sama o sobě zajímavým předmětem výzkumu nejen pro etnochoreology. Neméně poutavou i příjemnou součástí programu byla ukázka současné tuzemské folklorní tvorby v podobě hudebně-tanečního vystoupení v rámci uvítací recepcce.

Zita Skořepová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Konference *Cestovatelské fotografie. Péče o fotografie ve fondech a sbírkách*, Galerie HAMU/AMU, Malostranské náměstí 13, Praha 1, 21. února 2018.
Výstava *Živel. J. V. Daneš a Tichomoří*, Galerie AMU/GAMU, Malostranské náměstí 12, Praha 1, 31. 1. – 4. 3. 2018

V suterénu malostranského Lichtenštejnského paláce, v tzv. Galerii HAMU, se uskutečnila 21. února 2018 jednodenní

tematická konference o fotografickém médiu v zorném úhlu kulturního, respektive cestovatelského transferu, ale i o jeho

samotné podstatě jakožto důležitého historického obrazového pramene, který je nutno jako autorský nástroj paměťového charakteru nejen uchovávat, ale i ošetřovat. Restaurování jakéhokoli média je vysoce odborná práce, která využívá řadu vědeckých analýz a vyžaduje cit i důvtip, manuální zručnost, ale rovněž i značnou erudici jednotlivých procesů „rehabilitace“ či dokonce „rekonstrukce“, tj. samotného restaurátorského a v první řadě reverzibilního postupu. Každý obrazový pramen, nevyjímaje i „vysoké“ umění, respektive dokument specifické umělecké či archivní povahy je náchylný vzdorovat svému „obroditeli“, především pak v případě značné, kvantitativní či kvalitativní katarze po živelních pohromách, ke kterým byla zařazena i srpnová povodeň v roce 2002.

Z finančních prostředků Dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace, kterou poskytlo MŠMT v roce 2014, se uskutečnil následně během uplynulých čtyř let a pokračuje v letošním – posledním roce řešení zajímavý projekt ve spolupráci s Katedrou fotografie Filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění v Praze a Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, v. v. i. (MÚA). Momentálně již celý projekt „Zhodnocení a interpretace fotografického fondu Archivu Akademie věd ČR“ dovršuje své koncepční cíle, v uplynulých letech v několika uspořádaných odborných seminářích (2014, 2015 a 2016; srv. Úvodní seminář, 27. 5. 2014 viz: <http://www.mua.cas.cz/en/foto/uvodni-seminar-k-projektu-zhodnoceni-a-interpretace-fotografickeho-fondu-archivu-akademie-ved-cr-148> [2018-02-22], 2. workshop, 24. 11. 2015 viz: <http://www.mua.cas.cz/en/akce/workshop-pruzkum-fotografickych-archivalii-745> [2018-02-23], k tomu rovněž zpráva Libora Jůna v časopise *Práce z dějin Akademie věd ČR*, 2016/1, s. 173–174 a dále 3. workshop, 3. 11. 2016 viz: <http://www.mua.cas.cz/>

[cs/akce/workshop-famu-mua-03.11.2016](http://www.mua.cas.cz/cs/akce/workshop-famu-mua-03.11.2016) [2018-02-23]), jednak i netradiční, ryze dokumentační – archivně-restaurátorskou – výstavou v Galerii AMU/GAMU, zahájenou již na konci ledna tohoto roku. A právě s jejím konceptem představit výběrovou výslednici restaurátorských zásahů, které podtrhují nejen dokumentační hodnotu média, v některých případech až fotografického artefaktu, souvisel i doprovodný konferenční program. Ten byl výběrem témat de facto osnovou očekávané kolektivní monografie celého výzkumného týmu.

Úvodní slovo a přivítání všech účastníků včetně představení hlavních institucionálních nositelů projektu si připravil Prorektor AMU pro vědu, výzkum, PR a rozvoj, Filip Suchomel. Zdůraznil jednak ojedinělost i jedinečnost této spolupráce obou vědeckovýzkumných pracovišť, jednak předeslal podporu a nutnost dalšího rozvoje oboru samotného, tj. restaurování fotografického media ve spolupráci, respektive v synergii i s dalšími odborníky vysokoškolských výzkumných pracovišť (např. VŠCHT Praha) či s institucemi paměťovými, především s archiváři a dokumentátory, potažmo s restaurátory samými. Po následném uvítání a představení projektu garantkou a hlavní řešitelkou projektu Štěpánkou Borýskovou zahájil první blok programu svým příspěvkem *Počátky české cestovatelské fotografie* Jan Šejbl z Náprstkovy muzea (Národního muzea). Na příkladu z vybraných souborů fotografické pozůstalosti tří českých cestovatelských autorit představil odkaz Emila Holuba – s poznámkou o pouhých dokumentárních snímcích Holubovy africké výstavy na Výstavišti z roku 1893 od Jana Mulače, neb tento světoběžník a cestovatel si pořizoval (a spoléhal jen na) ryze kresebné záznamy ze svých expedic –, dále „hotelového cestovatele“ Jana Kořenského a dobrodruha Enriqua Stanko Vráze, který se k fotografování dostal náhodnou souhrou

osudu. Šejbl analyzoval nejen rozsah a typologii jednotlivých celků autorských cestovatelských fotografií, ale upozornil i na další původce i autory v jedné osobě, především z řad elity novodobé modernity na prahu 20. století (zejména botaniků, etnografů, orientalistů, spisovatelů a novinářů), jedinečných fotografických dokumentů ze spektra osobních a sbírkových fondů Národního archivního dědictví České republiky. Specifikoval nejen tuto „autorskou“ fotografii, zejména autorské negativy jako primární médium, tak i diapozitivy a (dia)reprodukce, ponejvíce z bibliografických zdrojů a místních dopisnic-pohlednic, které byly využívány nejen pro popularizační veřejné či odborné přednášky se „světelnými obrazy“, ale již i pro samotné vědecké účely. Upozornil i na ten fakt, že jen malá kvantitativní část z archivních celků představuje tzv. suvenýrové fotografie, specificky v albuminu. S těmito celky lze spíše počítat v počátcích vzniku a rozšíření fotografie, a to vzhledem k nákladům pořízení fotografického aparátu, tak k jeho manipulaci.

Závěr prvního bloku i za kolegyni Petru Tomsovou a úvodní případovou studii druhého bloku odprezentoval Tomáš W. Pavlíček (oba z MÚA). Tomsové příspěvek *Fotografický fond geografa J. V. Daneše (1880–1928) z pohledu archiváře* se dotýkal samotné archivní manipulace (fotografická pozůstalost J. V. Daneše byla zakoupena do tehdejšího Ústředního archivu ČSAV již v roce 1966) a remanipulace fondu po povodni v roce 2002, kdy voda poškodila fotografické soubory mechanicky, chemicky i biologicky. Současný stav fondu je velmi přehledově a dobře reprezentován výběrem vystavených kopií Danešových diapozitivů (originál 8,5 × 8,5 cm) a stereodiapozitivů (rozměr originálů 8,5 × 17 cm) ve výše zatím jen okrajově komentovaném výstavním konceptu Živel. J. V. Daneš a Tichomoří. Jeho kurátorky,

zmiňovaná Petra Tomsová a rovněž uvedená Štěpánka Borýsková, dokládají stav foto-médií, která byla zasažena povodní – specifická degradace pozitivů na skleněné podložce, ztráty obrazu, migrace barviv, výskyt plísní, přilepení krycího skla k emulzi ad. V druhé části expozice se obě kurátorky a specialistky zaměřily na fotografie, které se podařilo před povodní uchránit a jejich současný stav odpovídá době vzniku, poškození je tedy minimální, obraz je v téměř původním stavu.

Příspěvek *Kulturní výměna a zprostředkování obrazu Nového Zélandu prostřednictvím fotografie J. V. Daneše* byl opakováním základních teorém stejnojmenné případové studie Tomáše W. Pavlíčka, uveřejněné v loňském posledním čísle Českého lidu (viz Pavlíček, ČL 4/2017, s. 495–511). Upozornil na samotný Danešův vědomý, téměř metodologický postup a přínos pro kulturní transfer: obrazy „ciziny“, její přírodu i kulturu zpřístupňoval posléze jak slovem, tak právě fotografickým médii. Okruh základních otázek přístupu k samotnému Danešovu odkazu – jeho vědecké práci, pozornosti věnované geomorfologii či fyzické geografii a kulturní antropologii či sociální geografii, rovněž úloze, jakou hrála či jakým nástrojem tohoto procesu zprostředkování byla samotná fotografie, jak byla původcem hodnocena či hierarchizována autochtonní kultura a koloniální civilizace – byl umocněn zejména recipovanými ukázkami Danešových fotografií s komentářem. Jedinečnost pozůstalosti ční nad jiné již Danešovým přístupem v kombinaci rešerše či terénního výzkumu, ale i pozorováním a srovnáváním samotných geomorfologických tvarů, klimatu a kulturních praktik in situ a jejich fotografováním. Navíc literární prameny – Danešovy cestopisy specifikují vlastní dojmy v souladu s poznámkami z cestovního deníku, který nebyl nikdy nalezen, ač z něj Daneš přímo cituje.

Štěpánka Borýsková, která vede Ate-liér restaurování a konzervace na FAMU a je garantem de facto tohoto tak výjimečného oboru, provedla profesionálně ve své prezentaci posluchače taji samotné konzervace a restaurování primárních fotografických médií: od samotných rozborů, včetně nástinu mikrobiologického, tak postupy s organickými i chemickými podpůrnými či přímo konzervačními prostředky. A hned v následné diskusi, především pak se specialisty restaurátory a archiváři, byla zaplavena konkrétními otázkami na preferenci jednotlivých technik, postupů a nástrojů i přístrojového vybavení, včetně otázek o optimálním uložení jak dokumentačního materiálu archivní povahy, především skleněných médií, tak i pasportizace, adjustace či dalších, rovněž i pasivních restaurátorských zásahů s fixací a pasportizací jednotlivých nalezených či vědomě dochovaných střepů média.

Třetí blok programu zacílil příspěvkem Blanky Hnulíkové z Národního archivu v Praze na logistiku výzkumu: *Strategie průzkumu fyzického stavu fotografických fondů*. Poskytl pohled na samotnou manipulaci a třídění, včetně vyhodnocení případového příkladu poškozené fotodokumentace a analýzu možného dalšího ošetření, restaurátorského zásahu. Hnulíková především názorně předvedla a popsala možné metody zhodnocení, možné zpracování i formy výstupu v parametrech i statistice a jejich formy v tabulkách, formuláři (databáze). Příprava jasné a konkrétní strategie výzkumu by měla být naprostou normalitou standardních projektů. Následný příspěvek, *Fotodokumentace života Československé akademie věd v prvním desetiletí její existence – Reportáže ČSAV a AV ČR* od Vlasty Mádlové z MÚA, završil blok přednášek i celé konference konkrétním případem systematické anabáze třídění a průzkumu fotografických konvolutů významného

archivního fondu i s charakteristikou jednotlivých tematických celků z celkového počtu 63 000 kontaktních snímků fotodokumentace. Jde zejména o „obrazy“, portréty jednotlivých vědců, výzkumníků i celých týmů, včetně dokumentátorů a popularizátorů vědy, významných či dokonce klíčových událostí akademického života. Tento foto-fond je dokladem systematické dokumentační činnosti jak bývalé, primární Ústřední fotolaboratoře ČSAV, posléze Oddělení pro vědeckou fotografii (pův. při Základní knihovně ČSAV), tak i autorskou sbírkou. První reportáže dle Mádlové prováděl již od roku 1955 i pozdější dokumentátor Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV (nyní Etnologický ústav AV ČR, v. v. i. – EÚ), ak. malíř Stanislav Šulc, následně od konce 50. let 20. století vytvořil největší platformu fotografické sbírky ing. Jiří Plechatý a autorizace několika souborů fotodokumentace, především podle koncepce tehdejší tzv. portrétní akce, je spojena s Miroslavem Hákem (srv.: Borýsková – Mádlová – Pawlíček, *Fotografické archiválie ve fondech Archivu AV ČR dvanáct let po povodni*, in: *Práce z dějin Akademie věd* 6, 2014, č. 2, s. 180–208).

Prezentace jednotlivých přednášejících byla vědomě prokládána ukázkami restaurátorsky ošetřených či zafixovaných fotografických médií právě z pozůstalosti, e. i. osobního fondu předního českého geografa i diplomata Jiřího Viktora Daneše (1880–1928), jemuž se samotné fotografování stalo i osudným. Existuje jen velmi málo fotografií, na kterých je zobrazen i původce – mezi ně patří onen až symbolický úvodní snímek samotné výstavy – na něm fotografující Daneš zachytil jen svůj stín, a to pravděpodobně snad i záměrně a vědomě. Výstava v galerii AMU/GAMU předvedla výběrově 80 reprodukcí z originálních skleněných diapositivů, zajímavých skladbou či typem zobrazení

a kolorováním, uložených v MÚA, a to mnohdy záběrů i velmi poškozených – především australské či novozélandské flory – zdánlivě již bez dokumentační hodnoty. Nicméně s jistým nadhledem vizuality a s trochou fantazie je možné tyto osobité a nestandardní, téměř bezcenné snímky vnímat nejen jako důkazy, ale až jako „artefakty“ postkalamitního

procesu konzervace a fixace média. A to, co se na výstavu již nevešlo, si mohou zájemci prohlédnout na CD nosiči *Cesta kolem světa. Výběr z fotografického fondu Jiřího V. Daneše*, pod společnou tiráží obou nositelů výzkumného (DKR) grantu.

Marcela Suchomelová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Bojové tradice našich předků... a jak dál? 70. výročí největší vlny reemigrace volyňských Čechů. Praha, 22. 11. 2017, Dům armády Praha

Na sklonku listopadu roku 2017 uspořádalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, z. s., (SČVP) celostátní konferenčně-společenské setkání u příležitosti kulatého 70. výročí návratu volyňských Čechů do vlasti předků, těch, kteří se z důvodu zhoršujících se životních podmínek po prohrané prusko-rakouské válce v roce 1866 vydali za lepším životním směrem na východ za hranice tehdejšího Rakouska-Uherska. A byla to opětovná vidina zlepšení životní úrovně, která přivedla příští generace těch samých Čechů v roce 1947 zpátky do bývalého Československa, na jehož tvorbě v ovzduší 1. světové války nepřímo participovali, stejně jako se podíleli i na jeho následném osvobození na sklonku 2. světové války. Do širšího povědomí vešli volyňští Češi poprvé v období 1. světové války jako dobrovolníci formující Českou družinu – základ budoucích československých legií, posléze po vtažení Volyně do vleklého konfliktu 2. světové války na sebe upozornili svou účastí v řadách 1. čs. armádního sboru. Pod vedením generála Ludvíka Svobody prošli náročnou

karpatsko-dukelskou a jaselskou operací, aby se vítězně účastnili osvobození Ostravy. A že jejich podíl nebyl nikterak zanedbatelný dokládá i fakt, že se bojů na východní frontě v průběhu 2. světové války účastnil každý čtvrtý obyvatel tehdejší Volyňské gubernie.

Celé společenské setkání se příznačně konalo za podpory Ministerstva obrany v sále Domu armády (DAP) v Praze-Dejvicích a neslo se v komorním duchu šesti přednášek pozvaných hostů, na které navázala široká veřejná diskuse členské i nečlenské základny. Jako první vystoupil se svým příspěvkem Ludvík Engel, předseda Společnosti Ludvíka Svobody, z. s., (SLS) a zástupce pražského regionu SČVP. Jeho vystoupení předestřelo vyčerpávající statistiku číselných údajů týkajících se účasti volyňských Čechů v zahraničním odboji. Na jeho vystoupení navázala předsedkyně SČVP Dagmar Martinková, která přiblížila účast volyňských Čechů za 1. světové války v situačním kontextu Čechů v zahraničí, kteří pojali propuknutí válečného konfliktu jako příležitosti k rozbití Rakouska-Uherska aktivněji než samotní